

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXV.

IX. De formæ tonsuræ Clericorum Apostolicorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

V. **S**ed quod hanc veritatem maximè confirmat, nulli dubium est, quin vsus, & forma veri habitus Apostolici, & Clericorum Apostolicorum seruetur in Ecclesia Romana, quæ dicitur Apostolica, & præsertim in ipso Domino Apostolico qui B. Petri Apostolorum Principis locum obtinet, & successit in Episcopis, qui gerunt vices aliorum Apostolorum, necnon in Praelatis, & Clericis Apostolicis. At Sanctissimi Domini nostri Apostolici habitus est vestis lineæ, cum tunica alba, & birro, qui habitus ad o. illius est proprius, vt licet monachi ad ordinem Episcopalem assumpti proprium habitum retineant nec vestem lineam assumant, tamen cum ad apicem summi gradus Apostolici promouentur, illico vestem lineam accipiunt. Similiter qui Episcopi ordinantur, in sua creatione vestem lineam accipiunt, nisi sint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in signum monasticæ professionis, quam emiserunt. Idem in Clericis Cameræ Apostolicæ, Protoonorarijs, & ceteris Prælati Romanæ Curie seruat, qui omnes in sua creatione vestem lineam accipiunt, & illa non solum cum diuinis interlunt, sed in omnibus actibus publicis vtuntur.

Atque hinc argumentum eodentissimum deducitur, hanc vestem clericorum Apostolicorum habitum extitisse, ab ipsismet Apostolis designatum, quod enim tenet Ecclesia Romana, quæ vniuersalis est, & Apostolica, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolica traditum, rectissime creditur. Ceterum vsus vestis lineæ in Ecclesia Romana apud clericos Apostolicos, quin apud Episcopos, & ipsu Dominum Apostolicum antiquissimus est, cuius in itij memoria non extat. Ergo signum est Apostolicæ traditionis, iuxta Regulam à B. Augustino traditam lib. 4. contra Donatistas cap. 24.

VI. **N**ec obstat, quod si vestis lineæ ex institutione Apostolica clericorum proprius esset habitus, omnes clerici illam semper, & vbiq; ferre deberent, quod cum non faciant, in iudicium est, illam ex institutione Apostolica proprium eorum habitum non esse. Nam respondeo, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuisse, & sic etiam vestis lineæ omnium clericorum communis, & vsualis erat habitus. Porro quemadmodum successu temporis multi ex clericis à primo illo communis vitæ instituto desierunt, alij verò idem institutum retinuerunt: ita etiam multi ex Apostolica concessione vsu quoque diuini vestis lineæ omiserunt, & in solis Ecclesijs vel functionibus Ecclesiasticis huiusmodi habitum retinuerunt, quem ceteri clerici, qui institutum vitæ Regularis tenuerunt, quotidie deferunt. cum enim habitus regularis signum sit eternum professionis internæ, hæc se inuicem consequuntur, tenere professionem, & tenere habitum, abijcere professionem, & abijcere habitum.

Dicitur. At clerici seculares in functionibus Ec-

clesiasticis eiusmodi habitum gerunt, non ergo est habitus professionis.

Respondeo vestis lineæ est habitus tum professionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia sunt clerici, & quia sunt professi, semper habitum deferunt, tam quando munera clericalia exercent, quam quando non exercent, & e contra clerici verò seculares, quia non sunt professi, habitum lineam deferunt solum in functionibus clericalibus, non autem in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet sint professi, non tamen deferunt eiusmodi habitum, nisi in functionibus clericalibus: quia non sunt clerici ex vi suæ professionis, sed quali per accidens.

Dicit. Clericos Cameræ Apostolicæ, & alios Romanæ Curie vestem lineam deferre, etiam extra functiones Ecclesiasticas.

Respondeo, hoc nostram sententiam minime infirmare, sed potius confirmare: hinc enim desumitur argumentum, omnes clericos Romanæ Ecclesiæ ab initio eiusmodi habitum gestare cõsueuisse, cuius gestaminis vestigium etiam nunc à primo illo instituto relaxati detinent.

VII. **N**on me latet, præter tunicam lineam fuisse antiquis clericis a'ia indumenta tum ex vsu antiquo, tum etiam per Summos Pontifices, & Sacra Concilia designata qualia erant, quæ Mafortes, siue Almutia, Lacerna, Dalmacia, Planetica, Birri, Cappæ de choro clausæ, cappæ aperta, & pallia vocabantur: de quibus Cassianus dicto lib. 1. de institutis Renuntiantium, Augustinus ser. 2. de Comuni vita Clericorum, Gratianus in suo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & sibi, Benedictus XI. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canonicis c. 5. & sequentibus. Verum quòd illa ad substantiã clericalis habitus minime spectent, ac etiam pro locorum, & temporum varietate sint immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis sint communia, prolixius de illis agere, superfluum existimauit.

CAPVT NONVM.

De forma tonsuræ Clericorum Apostolicorum.

Quod non desint, qui sub nomine habitus etiam ipsam tonsuram clericalem siue monasticam latissima quadam acceptione, ac extensione completi voluerint, vt vidri potest apud venerabilem Bedam lib. 5. Historiæ gentis Anglorum cap. 22. & in Concilio Quarto Tolitano cap. 40. vbi de tonsura clericali inter alia hæc habet: *Vnde oportet pro amputando ab Ecclesijs scandalo, vt hoc signum dedecoris auferatur. Et sit vna tonsura vel habitus.*

VII

I.

184

non iuxta tertium modum explicatum habuisse, cuiusmodi est, quam nunc etiam nos clerici canonici gestamus: ut ex hoc etiam capite intelligas, non solum antiquum illud clericorum Apostolorum institutum, sed etiam integrum illorum habitum tunc quoque apud nostros canonicos seruatum. Huius veritatis habeo testes tum antiquos, tum etiam probatos, quos referam.

Primus est D. Hieronymus in d.c. Duo 12. q. 1. qui tum formam, tum usum, & originem tonsuræ clericæ in hunc modum describit. *Hi sunt reges (de clericis loquitur) id est se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Dioregum habent, & hoc designat coronam capite. Hanc coronam habent ab infantibus Romanæ Ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Regis vero capiti est temporalium annuum depositis.*

Secundus testis est Canon ex Concilio IV. Tolitano c. 40. proxime alleg. ex quo Card. Bellarm. lib. de Monachis c. 40. habet Concilium, ut omnes clericis capite deorsum saltem circum capillorum super auribus reliquant, ex quo apparet olim eandem fuisse coronam clericorum & monachorum: sed monachi quidem seruauerunt antiquam consuetudinem, clerici vero magna ex parte illam mutauerunt. Hæc Bellarminus.

Tertius est Beda d. lib. 5. c. 22. dicens: *Neq. ab id tantam in coronam attendemus, quia attonsus ita est Petrus: sed quia Petrus in memoriam Dominicæ passionis ita attonsus est, & infra ita oportet etiam eos, qui vel monachi ratum, vel gradum clericatus habent, & arduis necessitatibus pro Domino se continentia simili adstringere, formam quoque coronæ, quam ipse in passione sua spinam portauit in capite, ut spinas, & tribulus peccatorum nostrorum portaret, id est, expertaret, & auferret à nobis, sua quoque in capite per tonsuram præferre, ut se irrisiones, & opprobria pro illa libenter, ac prompto animo suserere ipso etiam frontisfucio doceant, ut coronam vitam quam re promissit Deus diligentibus se semper expectare, proque huius perceptione aduersa mundi, & prospera contemnere diligenter.*

Quartus est Gregorius Turonensis in vita S. Patruj cap. 17. ubi de S. Nicetio verba faciens, inquit: *Santissimus Nicetius Episcopus ab ipso ortu sui tempore clericum est designatus, nam cum partu fuisset effusus, omne caput eius, ut est consuetudo nascentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur: in circumcirca vero modiciorum pilorum ordo apparuit, ut putares, ab eisdem coronam Clerici fuisse signatam.*

Quintus est B. Augustinus in epistola 147. ad Proclintianum, ubi meminit tonsuræ clericæ sub nomine coronæ: *Per coronam, inquit, nostram nos adorant vestre per coronam vestram vos adurant nostram. Eadem verba habentur apud Hieronymum epist. 16. inter epistolas Augustini: Fratres tuas Dominum meum Alipsum, & Dominum meum Euodiam, ut nomine meo salutes, precor per coronam tuam.*

Sextus est Canon Concilij Niceni primi 76. qui sic habet: *Religiosi uero monachi, tam moniales habeant aliam indumentam, & alios mores, quam habent*

Laici, & tondent caput in modum coronæ.

Septimus D. Isidorus lib. 2. de officijs cap. 4. ubi dicit tonsuram, & coronam clericalem fuisse institutam ab Apostolis. Ex quibus videas, parum probabiliter habere, quod Baronius tom. 1. sub anno 58. nu. 229. scribit, non fuisse olim uiam & eandem consuetudinem omnium Ecclesiarum in tonsura clericali ferenda ad modum coronæ, nam si de præco illo tempore usque ad Beatos Hieronymum, & Augustinum, & paulo etiam post illud loquitur, apparet, consuetudinem totius Ecclesiæ fuisse, ut clerici, ac monachi tonsuram in modum coronæ deferrent, non in modum parui circuli in summo vertice, sicut modò fertur à clericis dictis secularibus: nam ista neque refert coronam regiam, nec etiam spinam coronam Saluatoris nostri Iesu Christi, quod de corona præcorum clericorum præfati Doctores affirmant, sed ut in exemplo illustremus, qualisnam fuerit censura præcorum clericorum Apostolicorum, intueti licet in Domino Apostolico, in quo Apostolici habitus integritas seruatur, nam ille tonsuram clericalem non inlar parui circuli in summo vertice, sed in modum coronæ totum caput ambiens ex vetustissima, & nunquam temerata consuetudine defert.

Verum autem ipsa corona clericæ fieret cunctis tonsura, ita ut cutis operata relinquere tur, D. Hieronymus in Ezechiel. cap. 44. circa illa verba: *Cumque ingrediatur portas atrijs, & c. dicit, Sacerdotes capita sua nec radere debere, neque comam nutrire, sed tondere debere capita sua, ita ut operata sit cutis, & idem dicit in cap. 3. & 6. haec eodem modo loquitur Concilium Agatense, cuius Canon refert Gratianus in cap. Clerici 23. d. & Martinus Papa relatus in c. non liceat 1. eadem d. & Alexander III. in cap. Clerici de vita & honestate clericorum. E contrario Anacletus Papa in c. Prohibere, ead. dist. 23. dicit, Clericos radendos esse, iugè: ex præcepto Apostolico, Meminerunt etiam rasure Gregorius Nazianzenus in Maximum, & Sozrates lib. 3. Historiæ tripartitæ cap. 11.*

Alterum siue illi antiqui clerici tonderentur, siue raderentur, parum retulerit. & potuit quoad hoc esse varia consuetudo Ecclesiarum, vel saltem diuersis temporibus, vel in diuersis prouincijs, ut aliquando tonsura fieret cum rasura, aliquando uero sine rasura. Quemadmodum etiam parum referebat, an barbam raderent, an etiam laxarent: nam in diuersis prouincijs diuersus erat mos barbam radendi, siue laxandi, Occidentales enim tondébant, vel etiam radébant: Orientales uero laxabant. Imò Clemens I. Petri discipulus & successor lib. 1. Institutionum Apostolicarum c. 3. Barbæ rasuram expressè interdicit. *Oportet præterea, inquit, non barbam radere, neque formam hominis contra naturam mutare: ait enim lex, non radetis barbas vestras: mulieres enim ut deceret, non esse barbata, fecit earum autor Deus, ut contra, ut non deceret, idem iussit.*

si sta.

V.

VI.

VII.

194

Ita sunt. De qua Constitutione, & illius causis videnda sunt quae Franciscus Turrianus in illum locum scite de more obseruat, & habentur in tomo 1. Conciliorum. Et nunc etiam inter Ordines Regulares aliqui barbati vel radunt, vel ad cutim tondere solent alij vero laxant. Neque tamen qui laxant ut inter clericos Theatini, & S. Pauli Decollati, & inter mendicantes Fratres D. Francisci strictioris obseruantiae Carpucini nuncupati, ac inter Eremitas Camaldulenses, & montis coronae, minus perfecti censentur, quam qui tondent, vel radunt, ut inter clericos Iesuitae, & inter mendicantes Praedicatores, & Fratres D. Francisci reformati, & monachi omnes. Verum consuetudines vnius cuiusque instituti ab Ecclesia probati tenendas esse arbitror, & omnem luxum sive in coma, sive in barba nutrienda ab ipsis clericis sive regularibus, sive etiam secularibus ita arcedendum, ut tamen in barba rasura tantum momentum constituti non putemus, quod ex ca potissimum regularis disciplinae summam pendere arbitremur, sicut nonnulli interdum sentire videntur, zelum forsitan habentes, at non secundum scientiam executientes culices, & camelos vorantes, decimantes mentiam, & anetum, & quae interiora sunt paropsis, immunditiarum plena relinquentes.

CAPVT DECIMVM.

Canonicorum Ordine ab Apostolis fundatum vsque ad Beati Patris Augustini tempora continuatum maxime floruisse, ac toti orbi notissimum extitisse.

Via Ioannes Marquez in suo libro nuper edito de origine fratrum Eremitarum Augustinensium, inter multa quae de Canonicis Regularibus falso videtur asserere, hoc pra caeteris in signis, & luculentum cap. 8. §. 5. pag. mlii 71. col. 2. scribit, Canonicorum Ordinem, licet ab Apostolis plantatum, circa B. Augustini tempora vix in mundo agnitum, quod parum tunc temporis fuisset dilatatum, quae res in causa fuit, ut eundem Augustinum ipsius Ordinis primum institutorem plerique existimauerint, postquam de ipsius Ordinis fundacione in praecedentibus dictum fuit, & compellor nunc illius continuationem vsque ad B. Augustini tempora monstrare, illumque per id temporis ante reformationem ab Augustino inchoatam maxime per omnes Ecclesias floruisse, ac toti mundo notissimum extitisse, quod non vnicuique, verum triplici argumentationis genere tum facillime, tum etiam euidentissime praestabo, nimirum testimonijs Doctoru,

qui vel conceptis verbis, vel saltem aequipollentibus hoc testantur, necnon ex Sanctis Patribus, qui ante Augustinum ipsi Ordini informando, ac instaurando strenuam operam impenderunt, ac tandem ex ipsis Ecclesijs tum Cathedralibus, tum etiam Metropolitanis, in quibus ante D. Augustinum Ordo canonicus summo opere florebat. Et quidem quod attinet ad testimonia primi generis, inter autores, ex quibus ipsa Canonici Ordinis continuatio vsque ad B. Augustinum deducitur, primus testis irrefragabilis est Verbanus I. in allegata epistola ad omnes Christi fideles, reclusus in dicto cap. Scimus. 12. quae §. 1. vbi fatetur vitam communem inter omnes clericos sub obligatione votorum vsque ad sua tempora per omnem Ecclesiam durauisse, cuius verba superius c. 5. num. 2. sunt allegata. Hic Pontifex circa annum Domini 232. martyrio coronatus fuit.

Secundus est Concilium Nicaenum primum sub Syluestro Papa, & Constantino Magno circa annum 320. celebratum, in quo non semel de clericis sub Canone, sive sub regula degenibus mentio habetur, ut in canone 17. cuius verba referuntur in c. Quoniam multi 47. dist. vbi interdicitur clericis viuentibus sub regula, vel ut Gentiani lectio habet, sub Canone, non solum exercitium vltiarum, sed etiam omnis negotiatio sub poena depositionis, & in c. praecedenti, cuius etiam verba referuntur in cap. Si qui vero. 99. t. vbi interdicitur omnibus clericis, sive presbyteris, sive diaconis, sive alijs sub regula constitutis, ne in alijs Ecclesijs discedant, & si discesserint, ne in alijs Ecclesijs recipiantur, item in Canone 15. secundum versionem ex Arabico: Si quis eorum, qui sunt in Clero, aut in regula acquirat exdus opibus fructus, aut vsorum, vel iniqua lucris, deiciatur ab Ordine. Et sic alienus a regula.

Tertius est Eusebius Caesariensis, qui vixit post Magnum Constantinum vsque ad annum circiter 340. in secundo libro Historie Ecclesiasticae c. 66. vbi dicit institutum D. Marci in Ecclesia Alexandriae plantatum, de quo superius ex Philone diximus, vsque ad sua tempora in omnibus Ecclesijs & monasterijs retentum, quod saltem de Ecclesijs Orientalibus intelligi debet. Tanta, inquit, respectu multitudinis credentium virorum, ac mulierum primo ingressu exemplo sobrietatis (sicut D. Marci) & continentia congregata, ut etiam conuersatio eorum, qui per ipsum crediderant, & vita totius abstinentia, ac frigidiorum sobrietas, continua laborum memoria manentur ad viros asserit primo Philone, quem sermo tenet, temporibus Claudij imperatoris Romam venisse, & Petrum apostolum vidisse, atque eum adhaesisse colloquio, verbum Dei praedicanti, quod valde est verisimile, quia scripturam istam, quam diximus, postea totius ab eorum partibus constat esse compositam, in qua euidentissime ostensa Ecclesia instituta complectitur, quae & tunc tradita fuit, & in hodiernum seruatur a nobis, sed & abstinentia vitae, eorum duntaxat, qui nunc in Ecclesijs, vel monasterijs degunt, describit ad liquidum. Ecce tibi in sum-

...omnes vnde abstinentiam illi idem erant quod alio ... Regulari) vsque ad tempora Eusebij ... non solum in monasterijs, id est inter ... sed etiam in Ecclesijs, sive inter Clericos. ... in ferm. 69. de Natu- ... Vercellensis Episcopi & marty- ... in facinorosa re- ... reuerfus suos clericos ad ... Ecclesiae reformauit cum offi- ... monachorum instituta iungens ... quae non moralis est, ... monachos instituit, ... fuerit de oba of- ... singulari castissima confir- ... concupiscentiam, & accu- ... lectos, in ista ... Clero sicut ... gaudens. Ex qui- ... Orientalis Ecclesiae ... con sequenter vs- ... Ecclesia Orientali ... passim viguisse, ... instituta nuncupata, ... statim de-

Quoniam dicit Hieronymus in epist. 2. ad Ne- ... quae cum ex praefate dicat, ... nihil proprium tuta ... posse possunt, & illos non sine ... ex illorum professione, & ... regulari instituta inter cleri- ... quae tunc retenta fuisse: quan- ... ob tempora- ... inciperet ... quod tandem ... contra quos gra- ... vnde apud ... videri potest apud Ba- ... 385. n. 2.

Etiam dicitur Augustinus, qui Petiliano si- ... quod institutum vix monasticum ... quod quale ge- ... respondet lib. 3. ... monasticum de se- ... totum notissimum ... Regularem, sive clericorum regula- ... Cardina- ... Ecclesiasticis in ... S. Car- ... Episcopus ... par. 7. in epi- ... Cardinalis Ba- ... 21. vbi ... ad S. Au-